בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

חכמים תקנו נאמר כו'. כלומר מי הוא כתובתה דאורייתא לא הוי נאמן להפקיעה אלא בעדות ידועה אבל כתובתה חכמים מיקנוה הם אמרו הם אמרו הם שמיקנוה אמרו שהוא נאמן להפקיעה אף בטענת פתח פתוח: **א"כ.** שכידו להפקיעה: **מה טועילו חכמים בתקנתן.** שתקנו לה כתובה: **חזקה אין אדם טורח בסעודה כו'.** אין לחוש שיטעון אדם כך אלא נאמת שאם היה שונא אותה ממתילה לא היה טורח בסעודתו ומפסידה ויש לו עידים וזיכורים ואינו יכולה לומר תן לי עידים או ביטוים שבויה אלא אם כא ליתן לה זיכורים יתן: **מאי קנסא.** כלומר מאי פשע דקא קנסינן ליה]: **מן הטורם.** מכסף יקבול כלקמן: **כסף יקבול.** כמפתה נאמר: **המוכר הכתולות.** האמור במתנם את הבתולה (דברים כב) קנסו הכתוב ג' כסף בשביל מוכר בתוליה: **שיהא זה המוכר הבתולות.** הקיש הכתוב קנס המפתה לקנס האונס מה להלן ג' אף כאן ג' ומה כסף האמור כאן שקלים דכמיה יקבול אף להלן שקלים אלא תימה מעות: **מכאן סמכו.** מדקרי לה מוהר: **נותן לה ממעות קפוטקיא.** בפרק בתרא תנן נשא אשה בא"י וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י שהן קלות נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י מנין הכתוב בכתובה דאלונין לקולא דשבא"ל נותן לה ממעות קפוטקיא שנתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא: **אסכוהו כופרי.** הלקוהו מלקיות במלקות חריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין כדמתרגמינן בפוכה (דף לב.) ואימא כופרא דרכיה דרכי נועם כתיב?): **מברכתא חביבא ליה.** זונות העיר הזאת שאמה מברכתא ממעות קפוטקיא ומוכנות תמיד לפניו לזנות מאחר שהוא בקי בפתח פתוח: נחור לא מהימן ומסכינן ליה כופרי על שמעיה פניו. נשוי מהימן ולא מסכינן ליה כופרי: **טפה.** כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר מעכבו מלפתוח: **אילא דמרי.** בלא מתכוין לא שכיח הטיה ולא אמרי שמא הטה אלא כך בדקו שמא כמזיד הטית ועקרת לדשא ועבדא עקרת הדלת והבריח: **הטה במזיד.** נמתכוין וכתב: **וכבסו.** שהיו טיפי הדמים מכוסים בשכבת זרע: גיהוץ

אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תיקנו כו'. משמע דכתובה דרבנן וכן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) גבי אין לה כתובה קאמר מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה אמרו שהוא נאמן להפסידה אף בטענת פתח פתוח דהש"ס סבר דכתובה דרבנן וקשה דנהגו להוציאה כו' אלמא פתמא דהש"ס סבר דכתובה דרבנן ומקשה דנהגו לכתוב בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ואור"ת דסמכינן אדרשב"ג דמתני' דפרק בתרא (דף קי:) דמייתי לה נמי בסמוך דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא דקסבר כתובה דאורייתא ז) וקי"ל כרשב"ג במשנתנו ועוד אור"י דלא קיימא לן כר"ג דאשאמתא רב אשי דהוא בתראה דפליג עליה דדמתרץ לקמן ברייתא (דף יב.) תני כל שלא מומשה אינו יכול לטעון טענת בתולים אלמא דמיים לשמא משקר ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן פי' רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אשי אדרב נחמן והא דאמרינן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) מ"ט תקינו רבנן כתובה ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינו כגון בנאמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ תקינו שלא יהא לה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה:

חזקה אין אדם טורח כו'. מימה מימה נאשת כהן או בפמוסה מג' דמיתסרא עליה הילכך כיון דמפסידה נאמן ונמ"ד נמי לקמן בנשה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה שהרי מקח טעות הוא אבל נמ"ד יש לה כתובה מנה לא מפסיד מידי אלא שבא להפסידה מכתובה מנה אבל הסעודה לא מפסיד ואמאי מהימן ונראה דלא מהימן:

הואיל ותקנת חכמים היא לא תגבה כו'. מימה דר"מ אית ליה לקמן בפרק אע"פ (ט: ושם) דכתובה דאורייתא ובפ' הניחקין (ניטין מח: ושם) אמרי' דקסבר ר"מ דכתובה אשה בביטוית משום מיגא וכיון דהוא דאורייתא דינה בעידית כדנפקא לן ברים ב"ק (דף ה.) וכולן כאבות לשלם ממיטב דאמיא מתא נמיה ישלם כסף ואמאי הפקיעו דינה ועוד דלא מיתסמיע מנא בשום מקום דאית ליה כתובת אשה ממטלטלי אלא ר"מ דאמרינן בכל דוכתין (יבמות עט.) הא מני ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואמ"ד דאורייתא אמאי לא גבי ממטלטלי כמו ניחקין כיון דמהתם יליפינן וי"ל דטעמא שלא יפרשו מהן בני אדם אם יצטרכו למכור עידית או מטלטלים ומשו כדי שיקפלו עליהן בני אדם: **נותן לה ממעות קפוטקיא.** מימה לר"י מה ריוח הוא לה שנותן לה מאותם המעות מ"מ אינו נותן לה אלא שוה ג' שקלים ואם היינו אומרים דלעולם צריך ליתן לה שקלים שעומדין שם בקפוטקיא ג' שקלי קפוטקיא ומאחר שראל ג' שקלים של ארץ ישראל הוה ניחא דאמרינן גבי ה' סלעים דפדיון כסוי בפ' יש בכור (בכורות נ. ושם) ליתבר מר תילתא אחרינא דאוסיפו עליהו ושדר להו מיהו אין נראה דהתם כשהוסיפו בכל מקום הוסיפו אבל כשאוסיפין במקום אחד אין נראה שבכך תשתנה מדה דאורייתא ומיהו בירושלמי דפירקין גרסינן אמתניתין דכתובה מאתים רבי מונא בשם שמואל אמר בשקל הקדש רבי אבא בר בונא אמר מטבע יוצא וכן מפקי אתם כמה אמוראי:

מברכתא חביבא ליה. פירוש הלקוהו שמוליא ש"ר על גב ישראל שהרי משקר וכי זונות בטבות לפניו שיהיה בקי הלכך לא מהימן והא אמר רב נחמן מהימן ומשני מהימן ומסכינן ליה כופרי ורב נחמן דאמר אסכוהו לא משום שלא היה מאמינו אלא היה מאמינו ואמר להלקוהו לפי שאשה על הזנות ורב אחא משני כדסבירא לן מעיקרא דלא מהימן ואיירי בנאמר ועי"ל בזיונותא מברכתא חביבא ליה אף על פי שהוא נאמן הלקוהו לפי שאשה על הזנות והאמר רב נחמן נאמן ולא פירש להלקוהו ומשני מהימן ומסכינן ליה ורב נחמן לא איירי במלקות רב אחא אמר לעולם נאמן דאמר רב נחמן היינו בלא מלקות ובנשוי:

בתולה

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר [א]חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם אמר רבא [ב]חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה תנא הואיל וקנס חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית קנסא מאי קנסא אלא אימא [ג]הואיל ותקנת חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית רבן שמעון בן גמליאל אומר [ד]כתובת אשה מן התורה ומי אמר רבן שמעון בן גמליאל הכי [ה]והתניא [ו]כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה [ז]מכאן [ח]סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה רבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אשה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים איפוך ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא הא שמעינא ליה לרבן שמעון בן גמליאל דאמר כתובת אשה מדאורייתא דתנן [ט]רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא ואי בעית אימא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיחסרא והכי קתני מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים שרבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביבא ליה והא רב נחמן הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי רב אחאי משני [י]כאן בבחור כאן בנשוי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה [יא]השמא הטיתה אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה היטה מצאו נעול איכא דאמרי הכי אמר ליה [יב]שמא במזיד הטיתה ועקרת לדשא ועבדא אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהוא מהלך באישון לילה ואפילה היטה במזיד מצאו פתוח לא היטה במזיד מצאו נעול ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי אמר להם הביאו לי אותו סודר הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים אמר לו לך זכה במקחך אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי אמר ליה מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי אמר ליה

גיהוץ

מסורת הש"ס

א) קידושין מה: [יבמות קז.], ב) [נקמן יט:], ג) נקמן לח: [נכו:], ד) [ועי' תוס' סוטה מ. ד"ה פיסן], ה) נקמן קי:, ו) ל"י כ"ל, ז) [מעלי ג.], ח) [וע' תוס' סוטה מ. ד"ה פיסן].

תורה אור השלם

ג. אם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתֻלֹת:
שמות כב טז

גליון הש"ס

גמ' חכמים תקנו להם. עיין קנסנרין מ ע"ב תד"ה מולין שם רש:

מוסף רש"י

בסעורה. פעמים נשואין (יבמות קז.). כסף ישקול כמוהר הבתולות. מתנים כסף המפורש במתנם את המתולה (לקמן כט: וכמ"ל לח:). שיהא זה. ממש, כמוהר הבתולות, ומוהר הבתולות. יהי שקלים, כזה. שמות מו ישקול (שם ושם). ממעות קפוטקיא. גדולות ושוקלות יותר מכל מ"י (לקמן קי:).

תוספות רי"ד

אמר ר"נ אמר שמואל משום ר"ש ב"א חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה. והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם. א"ר חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. פי' המורה אין לחוש שיטעון כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחילה לא היה טורח בסעודה לכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא מתחלה [היה] מגרשה והנאון פי' אימתי הבעל מהימן כשטוענים טוענים ברי על הפתח הבעל אומר פתח פתוח מצאתי והיא טוענת לא כי אלא פתח נעול מצאת והרוייהו טענו טענות ברי אז הבעל מהימן אבל אם היא מודה ליה אין פתח פתוח מצאת אבל תחתיך נאנסתי ונפתחתה שדך או מוכת עץ אני ואיה לי כתובה ואיהו אמר שמא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות כיון דאיהי טוענת ודאי ואיהו ספק אינו נאמן כדאמר לקמן דספק שמואל הלכתא כרבן גמליאל דאמר דאשה נאמנת ולא קשיא דשמואל ארשמואל דלא דמי הרתי טעניתא להדדי דהכא טענו ברי וברי והתם טענו ברי ושמא ואית לה מיגו וחזקה. פי' מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תתיך ולא פסלה נפשה מכהונה וכו' וחזקה דעופה דבתולה נולדה: וראיתי כתוב בה"ג דאי עביד בעל סעודה רבתי דינא הוא דשקיל אדרגא מן האשה מטעם רבה ואינו נ"ל דעד כאן לא האמינוהו אלא להפסידה כתובתה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ט סמג עשין מח טוש"ע ח"מ סי' סח סעי' ט וסעי' ח:
נג ב מיי' פכ"ו שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' ק סעי' כ:
נד ג מיי' פ"ו שם הל' ז טוש"ע שם סימן סו סעי' ו:
נה ד טוש"ע שם סי' סח סעי' ו בהגהה:
נו ה ו מיי' פי"ג שם הל' יג טוש"ע שם:

תוספות רי"ד (המשך)

שהוא מוחזק בה אבל להוציא ממון ממנה אינו נאמן בטענות. וכתב רבינו יצחק ז"ל חזינן לגאון דקאמר ה"מ לענין מנה מאתים אבל לתוספת לא מהימן וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב לה מנפשיה הלכך לא מהימן: תנא הואיל וכן דכתובתה תיקון חכמים היא לא תגבה אלא מן הזיבורית. פי' אם באת לגבות כתובתה ויש לו עידית בינונית וזיבורית אין יכולה לומר תן לי עידית או בינונית ובשוויה אלא דיבורית נותן לה ובשוויה: רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה. ופי' ארשב"ג הכי והא תניא כסף ישקול כמוהר הבתולות מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה. רשב"ג אומר כתובת אשה אינה מה"ת אלא מדברי סופרים. איפוך ומאי חזית דאפכית בתרייתא איפוך קמייתא. דהא שמעינן ליה לרשב"ג דאמר כתובת אשה דאורייתא פי' דתנן בפ' בתרא דמכילתין נשא אשה בא"י וכו' רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא פי' נשתעבד בהן בשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא. עי' בסוי"ם: ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר פתח פתוח מצאתי אמר להו ר"נ אסבוהו כופרא. פי' הלקוהו בחריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין: מברכתא חביבא ליה. פי' זונות מופקרות היו חבובות לו שמכיר בפתח פתוח. והאר"נ האומר וכו' נאמן. נאמן ומסיפין ליה כופרא. רב אחא משני כאן בבחור כאן בנשוי בחור לא מהימן ומסיפין ליה כופרי נשוי מהימן ולא מסיפין ליה כופרי: ההוא דאתא לקמיה דר"נ א"ל פ"פ מצאתי. א"ל שמא הטית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול. פי' בהגיעו לפתח ביתו הסגור ויש בו המעכבו מלפתוח. וכשמטין אותו לצדדין נפתח. ואי קשיא היכא שריא ליה. והא אמרן לעיל האומר פ"פ מצאתי מהימן לאוסרה עליו. תשובה אי הוה מהדר ליה ברי לי שלא הטיתי הוה אסורה עליו. אבל כיון דשתיק הרגיש ר"נ מתוך דבריו כמסופקא ליה ואין טענתו טענה ברורה ולפיכך שריא עליה: